

TÓM TẮT

Đề tài ngoài phần lời nói đầu và phần kết luận ra, bao gồm 5 chương. Trong phần lời nói đầu, chúng tôi đưa ra lý do chọn đề tài, mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu, đối tượng và phạm vi nghiên cứu và cấu trúc của đề tài.

Chương I, chúng tôi đưa ra cơ sở lý luận của đề tài; chương II, chúng tôi giới thiệu về những ngữ liệu dùng để nghiên cứu trong đề tài này, bao gồm ngữ liệu tiếng Việt hiện đại, phương ngôn Việt, ngôn ngữ các dân tộc thiểu số, ngữ liệu tiếng Việt thế kỷ 17, ngữ liệu chữ Nôm, ngữ liệu âm Hán Việt và những ngữ liệu khác.

Chương III, chương IV và chương V là 3 chương chính của đề tài. Chúng tôi đi sâu vào tìm hiểu những quy luật biến đổi ngữ âm xảy ra ở những vần có âm chính là a, i, u của tiếng Việt. Những mô hình biến đổi ngữ âm có thể tổng kết thành một số loại chính như:

1. Các nguyên âm dài phát triển lên cao:

* a[a] > * o[o] > * ô[o] > u[u]; * a[a]/ [a] > * e[ɛ] > * ê[e] > i[i]

Song song với hai mô hình * ô[o] > u[u] và * ê[e] > i[i] còn có hai mô hình * ô[o] > * u[ôu] > u[u] và * ê[e] > * i[êi] > i[i].

2. Các nguyên âm ở đỉnh của sơ đồ nguyên âm có xu hướng phân tách thành hai nguyên âm: * a[a-] > * ơ[ɔɾ-] > i[ɛie-]; * u[u] > * uu[uu] > âu[ɤu]; * i[i] > * ay[ɛi] > * ai[ai] > oi[ɔi]

Ngoài ra, các nguyên âm ở gần đỉnh của sơ đồ nguyên âm cũng có xu hướng này: * ê[e] > ay[ɛi]; * ê[e] > ia[ie]; * ô[o] > u[ôu].

3. Một số nguyên âm có xu hướng phát triển vào giữa biến đổi thành ơ[ɔ]/ [ɔ]: * a[a-] > ơ[ɔ-]; * i[i] > ơ[ɔ]; * im[im]/ ip[ip] > âm[ɤm]/ ập[ɤp]; * in[in]/ it[it] > ân[ɤn]/ ắt[ɤt].

4. Nguyên âm dòng sau có xu hướng phát triển ra phía trước:

* u[u] > i[i].

Nghiên cứu về các mô hình biến đổi ngữ âm của tiếng Việt có ý nghĩa khoa học và giá trị thực tiễn cao, vì vậy chúng tôi hy vọng rằng trong tương lai sẽ tiếp tục đi sâu nghiên cứu, mở rộng ra cả phần thanh mẫu của tiếng Việt.